

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Bakalářská práce

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Lucie Tomanová

Komparace nejčastějších příčin odebrání dítěte z péče v České republice a v Norsku

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Eva Kubíčková

2021

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

.....

Podpis autora

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí své práce, paní PhDr. Mgr. Evě Kubíčkové, za podnětné a cenné rady, připomínky, ochotu a čas, který mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala a vždy mi ochotně poskytla zpětnou vazbu.

OBSAH

ÚVOD	6
1 CO ZNAMENÁ ODEBRÁNÍ Z PÉČE	7
2 MOŽNÉ DŮVODY K ODEBRÁNÍ DÍTĚTE Z PÉČE	8
2.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ODEBRÁNÍ DĚTÍ Z PÉČE	10
3 MEZINÁRODNÍ LEGISLATIVA	12
3.1 EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA	12
4 SYSTÉM OCHRANY DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	13
4.1 INSTITUCE ZABÝVAJÍCÍ SE OCHRANOU PRÁV DĚTÍ V ČR.....	14
4.2 OSPOD A JEHO ROLE U SOUDU.....	15
4.3 PROCES ODEBRÁNÍ DÍTĚTE Z PÉČE V ČR.....	16
4.4 UMÍSTĚNÍ DÍTĚTE PO ODEBRÁNÍ Z PÉČE V ČR	17
5 SYSTÉM PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ V NORSKU.....	19
5.1 INSTITUCE ZABÝVAJÍCÍ SE OCHRANOU PRÁV DĚTÍ V NORSKU	19
5.2 BARNEVERET A JEHO ROLE U SOUDU.....	21
5.3 PROCES ODEBRÁNÍ DÍTĚTE Z PÉČE V NORSKU.....	22
5.4 UMÍSTĚNÍ DÍTĚTE PO ODEBRÁNÍ Z PÉČE V NORSKU.....	23
6 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	25
6.1 METODA VÝZKUMU	25
6.2 TECHNIKA SBĚRU DAT.....	26
7 POPIS DAT	27
7.1 ČESKÁ REPUBLIKA	28
7.2 NORSKO.....	31
8 ANALÝZA DAT	33
8.1 ZODPOVĚZENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK A SHRUTÍ VÝZKUMU.....	37
ZÁVĚR	39
BIBLIOGRAFIE	41

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	46
-------------------------------	----

ÚVOD

Práce se týká tématu odebrání dětí v České republice a Norsku. V rámci práce chci zjistit, jaké jsou nejčastější příčiny pro odebrání dítěte z péče a jak se liší v porovnání s Norskem. Jako cíl jsem stanovila zjistit a následně porovnat, jaké nejčastější příčiny stojí za odebráním dítěte z péče v České republice a v Norsku za roky 2013–2019.

Jedná se o výzkum za použití metody komparace. Pro získání dat jsem použila analýzu již vytvořených dokumentů, a to zejména dokumenty psané – odborná literatura, zákony, odborné články a další.

Práce by měla přinést odborný náhled na danou problematiku a měla by rozšířit povědomí o příčinách odebrání dětí jak v Norsku, tak v České republice. Rovněž by měla poukázat na to, že pro odebrání dítěte z péče je nutno mít opravdu relevantní důvody, a děti se z péče odebírají pouze na základě přímého ohrožení dítěte či neschopnosti rodiny napravit se. Dalším přínosem by mohl být přehled o srovnání ochrany dětí v Norsku a v České republice, zejména jaké jsou kroky před a při odebrání dětí z péče a jaké jsou možnosti, kam následně umístit dítě a zda se tyto kroky a možnosti v těchto státech liší či neliší. Dalším využitím může být například podklad pro diskusi na toto téma, a to zejména odborníků – sociálních pracovníků, kteří se v tomto tématu orientují a mají na něj určitý pohled vzhledem k mediálním kauzám, kde obzvlášť v Norsku se odborníci na uvedené téma vyjadřují a tato vyjádření mohou následně sloužit jako určitý podklad a důkaz k dané problematice.

V první kapitole bych chtěla uvést, co znamená pojem odebrání z péče. Dále bych chtěla přiblížit, jaké jsou možné důvody na to, aby pracovníci došli ze šetření v rodině k takovému závěru, že situace není pro dítě vhodná a je nutné přejít k razantnějším krokům, například až k odebrání dítěte z rodiny v Norsku a v České republice. V další kapitole budou rozebrány možné příčiny rozdílnosti příčin odebrání dítěte z péče. Následující kapitola bude věnována mezinárodní legislativě. Poté bych přistoupila k popisu situace v České republice a Norsku, institucí zabývajícím se ochranou dětí a kroků při odebrání dětí a dalších možností umístění dětí.

Příští kapitola bude věnována metodologii, ve které bude obsažen cíl a výzkumné otázky. Následně popíšu metodu výzkumu a techniku sběru dat. Poté bude následovat kapitola, kde budou uvedena potřebná data za Českou republiku a následně za Norsko. Ke konci budou vyhodnoceny výzkumné otázky metodou komparace.

1 CO ZNAMENÁ ODEBRÁNÍ Z PÉČE

Jako první je vhodné popsat, co znamená odebrat dítě v kontextu tohoto problému. Odebrat v tomto případě znamená vzít něco někomu – vzít dítě z péče rodičů, a tím se dítě dostane do péče někoho jiného.

V laické veřejnosti panuje přesvědčení, že v Norsku kompetentní orgány odeberou dítě z péče mnohem častěji a za mnohem menší přestupky než v České republice. Můžeme to vidět například na stránce norské bývalé profesorky lingvistky. Tato autorka na své stránce uvedla případy, které se mohou někomu zdát velmi extrémní, kdy byly odebrány děti z péče. Jako příklad se může jednat o to, kdy dítě jedlo velmi rychle nebo naopak pomalu své jídlo. Také se může jednat příkladem o to, že je matka velmi malá či to, že jeden z rodičů ve aktivní, ale druhý je pasivní. (Mhskanland, An incomplete list of reasons given by the child protection services (CPS) of the Nordic countries for depriving children of their parents, 2012 [online]). V tuto chvíli je ovšem nutné dodat, že toto jsou případy velmi výjimečné a opravdu extrémní. Není to v Norsku běžná praxe.

Úkolem státu, v kontextu ochrany dětí, je ponechání dítěte v péči rodičů. Může se ovšem stát, že příslušné úřady předloží důvody, kdy je v nejlepším zájmu dítěte oddělit ho od jeho rodičů. Na základě těchto důkazů soud rozhodne, že dítě bude odebráno z péče. Může se jednat například o důvody zanedbávání, znaužívání nebo případy, kdy rodiče nežijí spolu a probíhá jednání, na základě kterých má být rozhodnuto, u kterého z rodičů bude dítě vyrůstat. Pokud dojde k oddělení dítěte od obou popřípadě jednoho rodiče, stát má povinnost poskytovat pravidelný osobní styk rodičů s dítětem. Výjimky jsou, pokud tento kontakt není v zájmu dítěte (Úmluva o právech dítěte, čl. 9 [online]).

Pokud se stane, že je dítě odděleno od rodičů a je svěřeno do náhradní péče, stát je povinen poskytnout dítěti zvláštní ochranu a pomoc (Úmluva o právech dítěte, čl. 20 [online]).

Každý člověk, co se stane rodičem, má automaticky rodičovskou odpovědnost, tudíž má vůči dítěti určitá práva a povinnosti, což je popsáno v Zákoně č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník § 865 a následující. Co se týče této rodičovské odpovědnosti, může ji zrušit pouze soud. Pokud soud rozhodne, že zbaví či omezí rodičovskou odpovědnost nějakému rodiči, neznamená to, že jej zbaví všech povinností, které rodič k dítěti má (Zákon č. 89/2012, § 869 [online]). Například vyživovací povinnost rodičům stále setrvává.

Odebrání dítěte z péče je také možné jen na určitou dobu. Na dobu, než se situace v rodině zlepší a dítě bude mít vhodné podmínky pro život. Je tedy možné, že se dítě do rodiny opět vrátí zpět.

2 MOŽNÉ DŮVODY K ODEBRÁNÍ DÍTĚTE Z PÉČE

Již bylo míněno, co znamená odebrání dítěte z péče. Tato kapitola bude navazovat a bude obsahovat důvody, které mohou vést k závěru odebrání dítěte z péče v České republice a Norsku. Ve své podstatě se důvody v těchto zemích neliší. Tyto důvody jsou shodné pro obě země. Jsou z norských i českých zdrojů, aby bylo možné je použít pro oba státy. Nejprve bude uvedeno, jak na tyto důvody nahlíží Česko a následně Norsko, aby bylo možné srovnat, zda se vysvětlení pojmů v těchto zemích liší či neliší.

Uvedené důvody nejsou vybrány bez důvodu. Konkrétně tyto čtyři příčiny jsou zde vypsány proto, že se nejčastěji objevovaly v literatuře. Jak v České republice, tak v Norsku existuje odborná literatura, která se zaměřuje pouze na tyto důvody. Proto jsem rozhodla, že i ve své práci popíšu konkrétně tyto možné příčiny k odebrání, na další pouze poukážu, aby bylo zřejmé, jaké mohou být důvody pro odebrání dětí z péče.

- **Fyzické týrání**

Jsou dvě formy fyzického týrání. První forma hovoří o **aktivním týrání**, které lze poznat z příznaků, co se objevují na těle dítěte. Můžeme sem zahrnout například tahání za vlasy, otrava, údery rukou či jinými předměty, popáleniny, škracení, ale také například podávání alkoholu či drog. **Pasivní** týrání, což je druhá forma, se týká neuspokojování základních tělesných potřeb dítěte. Do pasivního týrání můžeme zahrnout například poruchy, které má na svědomí špatná péče, nedostatek přístřeší, ošacení, nedostatečná hygiena, nedostatky ve výchově či vzdělání nebo ponechání malého dítěte bez dozoru (Špeciánová, 2003, s. 20). Mufsonová a Kranzová (1991, s. 37) uvádí, že mohou nastat situace, kdy jednání rodiče z jeho strany může obhajovat, že je to forma trestu, ne týrání nebo že dítě ono jednání samo vyprovokovalo. Neznamena to, že je to omluveno, vždy je takové jednání považováno za týrání.

Co se týče norského pohledu na fyzické týrání, jedná se o nejčastěji hlášenou formu týrání. Je to především proto, že je těžké takové násilí skrýt. Do fyzického násilí můžeme zahrnout způsobení jakékoli fyzické bolesti člověku. Násilník se aktivně snaží ublížit ostatním různými způsoby, k čemuž často dochází prostřednictvím úderů, kopů a tlaků. Fyzické týrání tak může vést k lehkým i větším zraněním a také často vede oběti k velkému strachu, který může přetrvávat dlouho poté, co týrání přestane (GoMentor, Fysisk mishandling, 2020 [online]).

- **Psychické týrání**

Psychické týrání je většinou, na rozdíl od fyzického, na pohled těžce rozpoznatelné. Můžeme sem zařadit ponižování, zesměšňování, nedůvěru, nadávky. Jedná se také o případy

dvoukariérového manželství. Rodiče jsou v práci, nemají čas na dítě, ale na druhou stranu pro něj dělají vše. Má to, na co si vzpomene z pohledu materiálního. Ale neuvědomují si, že dítě velmi strádá po emocionální stránce (Dunovský a kol., 1995, s. 45).

Můžeme si ale položit otázku, zda se fyzické týrání obejde bez psychického. To stejné platí u sexuálního zneužívání.

Psychické násilí je forma týrání tím nejhrušším způsobem. Je velmi obtížné dokázat, že k němu dochází, a tvrdí se, že jde o nejběžnější typ zneužívání. Nejčastěji se objevuje, když osoba vystavuje jinou osobu jednání, které může oběti způsobit emoční poškození. Psychické násilí lze zažít ve vztahu, mezi manžely, sourozenci nebo rodiči a dětmi, dále také na pracovišti mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci nebo mezi zaměstnanci navzájem (GoMentor, Psykisk vold, 2020 [online]).

- **Sexuální zneužívání**

Sexuální zneužívání je nevhodné vystavování dítěte k sexuálnímu chování, sexuálnímu kontaktu, vytváření pornografie, dotýkání se či samotný pohlavní styk. Sexuální zneužívání můžeme rozdělit do dvou kategorií: bezdotyková a dotyková. Do **bezdotykové** kategorie můžeme zahrnout například pasivní účast na sexuálních hrátkách, obnažování těla včetně genitálií, promítání pornografického materiálu dětem, slovní napadání se sexuálním kontextem apod. Naopak do **dotykové** kategorie můžeme zařadit líbání, osahávání, pohlaví styk, vytváření dětské pornografie nebo uspokojování dítěte popřípadě dítětem (Špeciánová, 2003, s. 22).

O zneužívání můžeme hovořit, pokud někdo překročí intimní a sexuální hranice člověka. Nejedná se pouze o případy, kdy se zneužívání dopouští někdo cizí. Stává se to také u lidí, co poškozenou osobu znají. Může to být přítel, rodina, manžel. Je to také jedna z nejvíce nenáviděných forem zneužívání. Stejně jako u všech ostatních forem zneužívání mohou být oběťmi mladí, staří, muži i ženy. Sexuální zneužívání má mnoho podob – znásilnění, pedofilie, incest... (GoMentor, Seksuelle overgrep, 2020 [online]).

- **Zanedbávání**

Hanušová (2006, s. 7) pojem zanedbávání definuje jako jakoukoliv péči, která je nedostatečná. Můžeme do zanedbávání zahrnout například psychickou deprivaci, psychické zanedbávání, nedostatek pozitivních emocionálních projevů ze strany rodičů. Sodomková (2009, s. 28, dle Krejčířová, 2007) ve své práci uvádí rozdělení zanedbávání. Jedná se o pět oblastí: tělesná, zdravotní, výuková, psychická a kulturní. Uvádí také, že tyto oblasti spolu mohou velmi souviset a propojovat se. Na druhou stranu ale dítě nemusí být zanedbáváno ve všech oblastech.

Zanedbání je typicky je definované jako neschopnost rodiče nebo zákonného zástupce postarat se o fyzické a emoční zdraví dítěte, ale tento pojem je poměrně vágní a používá se v mnoha oblastech. Kvůli tak velké odchylce v závažnosti může být někdy obtížné považovat zanedbávání za skutečnou hrozbu. Jelikož zanedbávání je tak obecný pojem, obvykle se dělí na méně konkrétní formy. Fyzickým zanedbáváním může být to, že dítě nemá dostatek přístřeší, jídla nebo oblečení pro zdravý život. Duševním zanedbáváním může být neschopnost poskytnout emoční podporu, aby mohly duševně růst. Lékařským zanedbáním je neschopnost zajistit dítěti lékařské ošetření. K zanedbání vzdělání dochází v případech, kde rodiče nezajišťují, aby se dítě dostavovalo do školy. Pokud se dětem nedostává péče, kterou potřebují z domova, a to ve formě jídla, přístřeší a emocionální pozornosti, může to být v nejhorším případě život ohrožující (GoMentor, Omsorgssvikt (Barn), 2020 [online]).

Ostatní příčiny

Do ostatních příčin můžeme zařadit například nedostatečné finanční zabezpečení. S tímto problémem se ale dá pracovat. Lze jej v rodině napravit a odstranit. Sodomková (2009, s. 30) uvádí jako další příklad ztrátu bydlení rodiny.

Nejen v Norsku se často stává, že dítě je odebráno z rodiny na základě toho, že jeden nebo oba rodiče jsou **somaticky** či **psychicky nemocní**. Následnou příčinou k odebrání může být **užívání drog** rodiči popřípadě dítětem. Dalším, nemálo častým důvodem pro odebrání dítěte, jsou **zločiny** ať už ze strany rodičů či ze strany samotného dítěte. Pokud se kvůli následkům zločinné činnosti rodiče dostanou do výkonu trestu odnětí svobody a o dítě se nebude mít kdo starat, bude taktéž umístěno mimo rodinu (Statistics Norway, Barnevern [online]).

Důvodů k odebrání dítěte z péče je opravdu mnoho. Některé příčiny jsou viditelné snadněji, některé nikoli. Pokud má kdokoliv jen podezření, že se nějaké rodině odehrává některá z těchto příčin, má povinnost to ohlásit a úřady se tím následně budou zabývat. To je totožné jak pro Českou republiku, tak pro Norsko.

Můžeme také vidět, že definice těchto vybraných možných příčin, jsou v České republice i v Norsku ve své podstatě stejné. Není tedy možné, že to, co se považuje například za fyzické týrání v České republice by se v Norsku za týrání nepovažovalo a naopak.

2.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ODEBRÁNÍ DĚTÍ Z PÉČE

Tato kapitola může pomoci porozumět, proč jsou rozdíly v příčinách odebrání dítěte z péče. V Norsku a v České republice je mnoho odlišného. Všechny odlišnosti mohou mít značný vliv na rozdílnosti nejen v příčinách odebírání dětí. Tyto faktory, které ovlivňují dané odlišnosti jsou

nejčastěji z českých zdrojů, ovšem lze je použít na téměř všechny nebo alespoň většinu zemí. Jelikož se jedná o tak obecné faktory, že je lze zobecnit.

Jako první faktor je **vliv vrstevníků**. Děti se mohou držet party, která pro ně není vhodná. Pro to, aby se udržely v partě, mnohdy konají takové věci, které by za normálních okolností nedělaly (MPSV, Zpráva o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálněprávní ochrany dětí, 2017, s. 186 [online]).

Jako další faktor může být **sociální prostředí**. Jedná se o prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Může se jednat o rizikové lidi v dané lokalitě, místo, ve které je častá kriminalita, znásilnění, zkrátka častý výskyt sociálně-patologických jevů (MPSV, Zpráva o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálněprávní ochrany dětí, 2017, s. 186 [online]). Velmi důležitým rozdílem je **nezaměstnanost**. V České republice, bylo za červen 2015 nezaměstnaných osob 6,2 % (Kurzy.cz, Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2021, 2021 [online]). V Norsku za stejný měsíc a rok, to tvořilo 9,6 %. (Investiční web, Nezaměstnanost v Norsku je nejvyšší za deset let, 2015 [online]). Není to značný rozdíl, ovšem na rozdíl příčiny odebrání dětí to vliv může mít.

Následující faktor můžeme vnímat **závislost rodičů** či jednoho rodiče na návykových látkách. To se může týkat i dětí (MPSV, Zpráva o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálněprávní ochrany dětí, 2017, s. 184 [online]).

Dalším důvodem, mohou být také **vysoké nároky rodičů**. Každý rodič má na své dítě odlišné nároky, ať už je to v ČR, v Norsku nebo v jiné zemi. Někdy tyto nároky jsou tak vysoké, že dítě není schopno je uskutečnit. Proto může dostávat nějaké tresty, až někdy můžeme docílit toho, že se jedná o nějaké týraní či zanedbávání (MPSV, Zpráva o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálněprávní ochrany dětí, 2017, s. 178 [online]).

Dále se můžeme zaměřit na **morálku** obyvatel. Každému člověku může připadat morální či správné chování, které jiní odsuzují a přijde jim nesprávné. To je dané rozhodně dané i tím, v jaké zemi žijeme (Linhartová, 2020, s. 13).

Rodič samoživitel je také velmi podstatný faktor, kdy je osoba sama na výchovu dítěte, nemá možnost pomoci od širší rodiny, může mít dluhy, nemusí být zaměstnaná, tím nezvládá péči o dítě a to může být zanedbané (MPSV, Zpráva o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálněprávní ochrany dětí, 2017, s. 175 [online]).

Dalším možným rozdílem může být také **náboženství**. V České republice převažují lidé, kteří jsou bez vyznání. Je to téměř 55 % obyvatel. Dále 30 % katolíků a 4 % tvoří protestanti (Zeměpis.eu, Česká republika [online]). V Norsku je téměř 86 % luteránů a pouze 10 % bez

vyznání (Zeměpis.eu, Norsko [online]). To může být rozdíl z toho důvodu, že každé náboženství má odlišné hodnoty, zásady, tradice.

3 MEZINÁRODNÍ LEGISLATIVA

Každý stát má svoje zákony, které se zabývají ochranou dítěte. Je ale legislativa, která platí nejen pro tyto dva státy.

Pro Českou republiku je zásadní například Zákon č. 89/2012 Sb., **Občanský zákoník**; Zákon č. 40/2009 Sb., **Trestní zákoník**; Zákon č. 359/1999 Sb. **Zákon o sociálně – právní ochraně dětí**. Dále je také zapotřebí neopomenout **Listinu základních práv a svobod**.

V Norsku se můžeme opřít například o: **Trestní zákoník Norského království**; **Zákon o dětech a rodičích** (Zákon o dětech), **Barnalovet – Zákon o dítěti**.

Česká republika a Norsko má společný právní základ, ze kterého vychází legislativa týkající se práv dětí na národní úrovni, a tím jsou mezinárodní smlouvy, které oba státy ratifikovaly. Jedná se například o **Deklaraci práv dítěte**, přijata Organizací spojených národů (dále jen OSN) roku 1959. Je zde napsáno, jaká práva dítě má, že má v určitých případech nějaké výhody, na co má dítě nárok a mnoho dalšího (OSN, Deklarace práv dítěte [online]).

Následující společná legislativa je **Úmluva o právech dítěte**, kterou vydala OSN v roce 1989. Tato úmluva je klíčovou smlouvou, která se týká této problematiky. Také velmi ovlivnila legislativu na národní úrovni. Mj. z této smlouvy pochází povinnost, aby státy zavedly instituci dětského ombudsmana, což ještě Česká republika neučinila. Můžeme zde nalézt také například to, že státy se zavazují k dohlížení, aby dítě nebylo diskriminováno žádnou formou, co znamená samotný pojem „dítě“, jaká má být výchova dítěte a kam má směřovat, práva dítěte a mnoho dalšího (Úmluva o právech dítěte a související dokumenty, 2016 [online]).

I Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách má v sobě zakotvená práva nejen dětí. Je zde uveden evropský soud pro lidská práva, pravomoc soudců, pravomoci státu a další (Sdělení č. 209/1992 Sb.). V kontextu práv dětí je důležitý například čl. 8, který zakotvuje právo na respektování rodinného a soukromého života. Každý má právo vyrůstat v rodině a stát, pokud se nejedná o velmi závažné případy, které jsou v souladu se Zákonem, nesmí do tohoto práva osob zasahovat (Sdělení č. 209/1992, článek 8,)

3.1 EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

Evropský soud pro lidská práva je velmi důležitou rozhodovací institucí v kontextu tohoto problému. Proto této instituci bude věnována tato podkapitola.

Evropský soud pro lidská práva rozhoduje v případech, kdy se porušují nějaká práva v dané zemi. V posledních letech také tento soud rozhodoval o případech porušování práv dětí v Norsku (ADF International, Council of Europe: child protection agencies must respect parental rights, 2018 [online]).

Soud má sídlo ve Štrasburku v Paláci lidských práv a byl založen roku 1959. Zabývá se individuálními nebo mezinárodními stížnostmi namítajícími porušení občanských a politických práv, které jsou zakotveny v Evropské úmluvě o lidských právech. Od svého založení Soud posoudil již sta tisíce stížností. Jeho rozsudky jsou pro dané státy závazné a vedou ke změně legislativy a správní praxe v mnoha oblastech. Tato budova dohlíží na 47 členských států, ve kterých je téměř 830 milionů Evropanů (European court of human rights, The Court in brief [online]).

Evropský soud pro lidská práva projednává stížnosti at' už fyzických osob, skupin, právnických osob, nevládních organizací, na porušení práv, které skoro všechny státy EU ratifikovaly (Stálá mise České republiky při Radě Evropy ve Štrasburku, Evropský soud pro lidská práva [online]).

4 SYSTÉM OCHRANY DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICCE

Tato kapitola má za úkol přiblížit nejen ochrnu dětí v České republice, ale také instituce zabývající se touto problematikou, jejich postupy a další. Ještě před tím, než se budu zabývat samotným systémem sociálně – právní ochrany dítěte (dále jen SPOD), bych chtěla uvést rozdíl mezi ochranou dítěte a SPOD. Tyto pojmy zní velmi podobně, jsou mezi nimi ale rozdíly.

Termín **ochrana dítěte** je širší pojem. Patří sem ochrana dětí v širokém smyslu v objemném souboru práv. Ochranu dítěte můžeme najít v mnoha právních předpisech, jako například rodinně právní, sociální, školské, zdravotní, trestní. Je tedy zřejmé, že v oblasti celkové ochrany dítěte bude více subjektů, které se tímto zabývají (MPSV, Legislativa a systém sociálně-právní ochrany, 2020 [online]).

Ve všech mezinárodních dokumentech, které jsou v předchozí kapitole představeny, je uvedeno, že dítě potřebuje ochranu svých práv i před narozením i po narození. Proto je důležité, aby byla zajištěna ochrana dítěte, o kterou bude někdo dbát a dohlížet na ni (MPSV, Ochrana práv dětí, 2020 [online]). Ochrana dětí je uzákoněna také v Zákoně č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně právní ochraně dětí. Již na úvodu se můžeme dočíst, jaká práva se mají hájit: „*ochrana práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, zabezpečení*

náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováno ve vlastní rodině“. (Zákon č. 359, § 1)

Oproti tomu **SPOD** je poměrně užší pojem. Motejl (2007, s. 14) definuje SPOD jako určitou ochranu práv dětí, která se týká správné, dostačující výchovy a řádného vývoje dítěte, chránění zájmů dítěte, hájení jeho majetku a v případě porušení vztahů v rodině či její samotné funkce, úkolem sociálního pracovníka v této oblasti je mít pozitivní vliv a pracovat na odstranění těchto problémů.

4.1 INSTITUCE ZABÝVAJÍCÍ SE OCHRANOU PRÁV DĚTÍ V ČR

Institucí, které se zabývají sociálně – právní ochranou dětí je více. Konkrétně se, podle Zákona č.359/1999 Sb., § 4 jedná o:

- a) **Obecní úřady s rozšířenou působností** – pomáhají rodičům zamezit nepříznivé vlivy na dítě, umožňují rodinám poradenství, pořádají přednášky, kurzy, které se zaměřují na tuto tematiku, vykonávají funkci poručníka a opatrovníka a další.
- b) **Obecní úřady** – „hledají“ děti, které by mohly být určitým způsobem ohrožené, poskytují rodičům poradenství, jednájí s rodiči o možných krocích k nápravě.
- c) **Krajské úřady** – připravují osoby vhodné pro pěstounskou péči, poskytují jim poradenskou činnost...
- d) **MPSV** – má za úkol právní stránku ochrany dětí, kontroluje práci pracovníků v již zmíněných organizacích.
- e) **Úřad pro mezinárodní ochranu dětí** – zaměřuje se na právní ochranu dětí v cizině.
- f) **Komise pro sociálně – právní ochranu dětí** – koordinují práce sociálně – právního poradenství, poskytují preventivní programy k zamezení nepříznivých vlivů na dítě...

Určité kompetence, co se týče ochrany práv dítěte, má i veřejný ochránce práv – **ombudsman** a jeho zástupkyně, která se na práva dítěte specializuje. Ombudsman například navštěvuje a kontroluje dětské domovy, výchovné ústavy, vězení pro mladistvé, policejní oddělení a další zařízení, které se zaměřují na děti. Také dohlíží na to, aby se co nejméně objevovala diskriminace. Ombudsman má v také v kompetenci dohlížet na vyplácení dávek, kontroluje, zda jsou dávky určeny těm, kteří na to mají nárok. Pravomoci, které má ombudsman vůči dětem, vyplývají z Úmluvy o právech dítěte (Veřejný ochránce práv, Čím se zabývá [online]).

V České republice ovšem není speciální dětský ombudsman, jak by tomu tak mělo být podle Úmluvy o právech dítěte. V České republice je jeden ombudsman, který má pod sebou mnoho okruhů, kterými se zabývá, do čeho spadá i chrana práv dítěte. Česká republika je jedna

z poslední zemí, kde dětský ombudsman není zaveden. Žádáno o tuto instituci již bylo vícekrát. Český dětský ombudsman by měl být mladý, nezávislý na vládě a měl by mít dostatečnou znalost problematiky. Měl by sídlit v Praze a po republice by měl mít pobočky (Deník.cz, Dětský ombudsman by mohl být od pololetí 2021, navrhuje Válková [online]).

Tento ochránce dětských práv by měl za úkol pravidelně vyhodnocovat a sledovat, zda jsou naplňována dětská práva, měl by vydávat doporučení úřadům a podílet se na tvorbě a novelizaci zákonů, které by se týkaly této problematiky. Další náplní jeho práce by bylo prověřování stížností, navštěvování domovů a ústavů pro děti, a spolupracoval by s dětmi, jelikož by měl radu, která by byla tvořena dětmi. Tuto funkci nyní zastává zástupkyně ombudsmana. Pochopitelně by ale dětský ombudsman měl větší kompetence (Deník.cz, Dětský ombudsman by mohl být od pololetí 2021, navrhuje Válková [online]).

4.2 OSPOD A JEHO ROLE U SOUDU

Každý člověk má určitá práva, kterých se může v potřebných situacích domáhat. Dítě má také svá práva. Dítě ale není dostatečně vzdělané a způsobilé hájit svá práva samo. Pokud se budeme bavit o právech u soudu, který rozhoduje o budoucnosti dítěte, je nutné mít někoho, kdo bude práva obhajovat za dítě. Dle zákona to jsou rodiče či jiní zákonní zástupci. Pokud se ovšem jedná o případy, kdy samotní rodiče/zákonní zástupci jsou předmětem řízení, nemohou proto hájit svoje zájmy a zároveň zájmy dítěte. Soud v těchto případech stanoví kolizního opatrovníka, což je zpravidla sociální pracovník příslušného úřadu obce s rozšířenou působností. Ten má za úkol zastupovat nezletilé dítě, hájit jeho práva s ohledem na příslušné zákony (Šance dětem, Co se skrývá pod orgánem sociálně právní ochrany dětí? [online]).

Stanovený opatrovník u soudu pronáší nezávislá doporučení, předkládá důkazy, které zajistil v průběhu šetření či dotazování samotných aktérů, popřípadě získal od okolí, ke kterým soud velmi často přihlíží. Pokud je dítě dostatečně velké na to, aby bylo vyslechnuto soudem, bude k soudu předvoláno. V případě, kdy je dítě příliš malé, tlumočí pracovník jeho názor na danou situaci. Opatrovník také může podávat návrhy na dokazování, což může být například znalecký posudek, listinné důkazy a další (Město Broumov oficiální web, Role ospod v opatrovnickém řízení při rozvodovém řízení, 2015 [online]).

Kolizní opatrovník by měl být aktivní, naslouchat dítěti, nabídnout mu všechna vysvětlení, provést rozhovory, aby se dozvěděl názor dítěte, na základě kterého jej může co nejlépe zastupovat. Kolizní opatrovník musí být co nejlépe obeznámen se samotným případem a znát postoj dítěte, i když je malé. Názor či doporučení orgánu sociálně – právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) je pro soud velmi významný. Je to většinou prvotní východisko, ze kterého

soud vychází. Judikatura ovšem udává fakt, že k názoru dítěte přistupuje velmi opatrně a s rozvahou. Ovšem může se stát, že pracovník OSPODu má názor poněkud zkreslený tím, co chce samotné dítě. Názor a pohled pracovníků OSPOD by měl být vždy objektivní (Epravo.cz, O roli kolizního opatrovníka dítěte v soudním řízení o péči, respektive o úpravě poměrů dítěte, 2020 [online]).

4.3 PROCES ODEBRÁNÍ DÍTĚTE Z PÉČE V ČR

Tato kapitola má za úkol přiblížit proces, při kterém dochází k odebrání dítěte z rodiny. Tématem práce jsou nejčastější příčiny k odebrání dítěte. Z toho důvodu na tomto místě přiblížím, jak probíhá proces odebrání dítěte. Co tomu předchází, jaké jsou postupy a kroky pověřených pracovníků.

Jsou situace, do kterých se může dostat každý. Situace, kdy není v možnostech člověka zvládnout stav bez podpory. V takových chvílích je nutné se obrátit na někoho jiného, kdo je způsobilý pomoci. Pokud se jedná o péči o dítě, je zde především stát, který by měl v takových situacích zasáhnout a podat pomocnou ruku těm, kteří ji potřebují. Může se jednat o sociální pomoc, pomoc majetkovou, povinnost podat rodičům potřebné informace (Šabatová a kol, 2017, s. 31).

Klíčovým cílem ochrany dětí je hájit nejlepší zájem dítěte. Nejčastější praxe je, že nejlepším zájmem dítěte je zůstat v rodině. Může se ale stát, že právě nejlepším zájmem dítěte je odebrání z rodiny, ve které vyrůstá. Důvody pro takový závěr ale musí být v souladu se zákonem. Každý má právo na rodinu, oprávnění žít a vyrůst v rodině. Proto je vždy na místě, pokud se nejedná o případy, kdy je dítě ohroženo na zdraví či životě, provést několik kroků, kterými je nutné projít a hledat východiska ze špatné situace v rodině. Tyto kroky by měly na sebe navazovat, měly by na sebe působit a musí být stanoveny podle stavu v dané rodině. V první fázi mají prioritu ty kroky a ta opatření, které se týkají změny v rodinném prostředí. Pokud poté v rodině nedojde ke zlepšení situace, je nutné zajistit správnou výchovu a vývoj v náhradnímu rodinném prostředí (Šabatová a kol, 2017, s. 51). Aby sociální pracovník mohl dojít k závěru, že dítě vyrůstá v takových podmínkách, které pro něj nejsou dostačující, má za úkol diagnostikovat situaci v rodině. To zjišťuje pomocí vyhodnocování. Hrubeš (2014, s. 25) představuje pojem vyhodnocování jako zajišťování informací, podle kterých je následně možné posoudit situaci klienta a stanovit další kroky, kterými se bude zabývat a snažit se situaci řešit. Podle těchto informací, také sociální pracovník SPOD odhalí, zda je nutné dojít k razantnímu kroku odebrání dítěte, či postačí jiná opatření, podle kterých se bude snažit vyřešit situaci v rodině. Plášková (2016, s. 17–18) píše, že odebrání dítěte z péče je velmi razantní krok, který

zasahuje do práv dítěte i do samotné rodiny. Proto by se měly nejprve udělat kroky, které vedou ke zlepšení situace v rodině a k odebrání dítěte přistoupit až v krajních případech. Pokud ale dojde k odebrání dítěte, mělo by být pamatováno na to, že můžeme hovořit v mnoha případech o dočasném řešení. V čase, kdy dítě bude mimo rodinu, je potřebné pracovat na zlepšení situace v rodině, aby se tam dítě případně mohlo vrátit.

Pokud dojde k tomu, že je za potřebí odebrat dítě z péče, může se tak stát pouze na základě rozhodnutí soudu, které musí být v největším zájmu dítěte. V Zákoně č. 365/1999 je ustanoveno předběžné opatření. To se týká případů, kdy pracovník vyhodnotil situaci dítěte jako nedostatečnou a ohrožující zdraví či správný vývoj. Soud je následně povinen do 24 hodin na základě návrhu zařídit, aby dítě bylo uloženo do přijatelného prostředí, kde stráví dobu, která bude nezbytná. Návrh musí být jasný a přehledný. Musí v něm být uvedeno, jaká je situace – jak je dítě ohroženo. Pokud dítě ve své rodině nemá vhodné prostředí pro vývoj, před tím, než soud rozhodne o umístění do vhodného zařízení, musí zjistit, zda není možné dítě uložit do péče nějakého rodinného příslušníka nebo osoby, kterou lze považovat za důvěrnou a blízkou (Šabatová a kol, 2017, s. 31-32).

V případě podání návrhu na soud, musí sociální pracovník uvědomit rodiče a sdělit důvody, které jej směřovaly k danému konání. V momentě, kdy rozsudek nabude právní moci, je potřebné přichystat dítě na odchod z rodiny. Je nutnost citlivého připravení dítěte na danou situaci. Sociální pracovník může s dítětem či rodinou navštívit zařízení, do kterého bude dítě umístěno a zaměřit se na otázky, které by byly na místě zodpovědět. Vůči dítěti je dobré, aby rodiče sdělili zvyky či rituály, které dítě má, co má dítě rádo či nerado. Pokud je to v zájmu dítěte, je pro dítě příhodné navštěvování se s rodiči (Čapková, 2020, s. 34, dle Bechyňová, Konvičková, 2008).

4.4 UMÍSTĚNÍ DÍTĚTE PO ODEBRÁNÍ Z PÉČE V ČR

V předchozí kapitole jsem uvedla, jak probíhá odebírání dítěte z péče v České republice. Co tomu předchází, jak se postupuje. Nyní bych chtěla přiblížit a uvést nějaké příklady, kam mohou být děti po oddělení od rodiny umístěny.

Každý pracovník, co se týče ochrany dětí, by měl myslet na to, že pokud to lze, dítě by mělo vyrůstat v přirozeném prostředí, což je jeho původní rodina. Měl by proto jednat tak, aby rodina zůstala úplná a nepříznivou situaci se společně s nimi snažili vyřešit bez většího zásahu. Pokud to jinak není možné a dítě je naléhavé oddělit od rodiny, existuje hned několik možností, kam lze dítě umístit. Důležité je také říct, že o tom, do jaké formy náhradní rodinné péče bude dítě umístěno, nerozhoduje sociální pracovník, ale soud. Na sociálním pracovníkovi je, aby

rodině vysvětlil všechny možnosti, aby byli informováni, o čem může soud rozhodnout. Pokud se jedná o odebrání více sourozenců z jedné rodiny, jsou většinou umístěny do stejného zařízení.

Jedna z prvních možností je **péče blízkých osob**, kteří jsou schopni se o dítě popřípadě děti postarat. Výhoda této možnosti je ta, že dítě je v prostředí, které zná a je pro něj lehčí „odchod“ z rodiny.

Pokud rozhodnutí soudu je svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby, je stanoven rozsah jejich práv a povinností, které budou mít vůči dítěti (Zeman, 2009, s. 18).

Podle Zákona č. 359/1999 Sb. je možné umístit dítě, kterému ještě nebylo 18 let, do **ústavního zařízení**. Co se týče ústavní výchovy, rozhoduje o tom soud, který dostane návrh od OSPODu (Hlaváčková, 2017, s. 20). Pokud soud rozhodne o umístění dítěte do ústavní či ochranné výchovy, o které je zmínka níže, rozhodne také výši výživného, které jsou rodiče povinni platit (Zeman, 2009, s. 11).

Náhradní rodinná péče je další možnost, kam umístit dítě po odebrání z péče. Minxová (2014, s. 32) definuje náhradní rodinnou péči jako náhradu klasického rodinného prostředí, které je vhodné a bezpečné pro výchovu a vývoj dítěte.

Náhradní rodinnou péči můžeme dělit:

- osvojení – osvojení můžeme také nazvat synonymem adopce. Adopci definuje občanský zákoník jako „*přijetí cizí osoby za vlastní*“ (Zákon č. 89, § 794). Osvojit si dítě je možné, pokud jeho biologičtí rodiče k tomu dali souhlas, zemřeli či byli zbaveni rodičovské odpovědnosti. O osvojení také může rozhodnout soud, jestliže v době minimálně šesti měsíců rodiče neprojeví zájem o dítě, ať už neplacením výživného, nekontaktováním či nenavštěvováním dítěte. Pokud dojde k adopci dítěte, jeho biologičtí rodiče jsou zbaveni jakýchkoliv povinností, ale také práv vůči dítěti. Tyto práva a povinnosti přecházejí na adoptivní rodiče (osvojitele) dítěte (Minxová, 2014, s. 32-33).
- pěstounská péče – součástí pěstounské péče je na rozdíl od osvojení kontakt s biologickou rodinou dítěte. Pěstounská péče je možná v případech, kdy dítě z právních důvodů není možno osvojit nebo z důvodu zdravotního či mentálního stavu dítěte je osvojení složité. Pěstounská péče se velmi podobá osvojení (Motejl, 2007, s. 82).
Osoba, která vykonává pěstounskou péči má nárok na státní peněžní odměnu, která mu je vyplácena každý měsíc.
- pěstounská péče na přechodnou dobu – je určena pro děti, které z různých důvodů nemohou být na určitou dobu ve své původní rodině. O tyto děti se starají vyškolení

pěstouni, kteří jsou povinni spolupracovat s biologickými rodiči dítěte. Také pracují na tom, aby byla možnost zpětného navrácení dítěte do biologické rodiny (Motejl, 2007, s. 83).

- Pokud se jedná o případ, kdy se dítěti nedostává jakákoliv péče, nepřiměřená péče s ohledem na jeho věk, jeho život je důvodně ohrožen, dítě je psychicky či fyzicky týrané, zneužívané, dítě je v situaci, kdy jsou značně omezena jeho práva nebo se o dítě nemá kdo postarat, je umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. V tomto zařízení se mu dostane upotřebení základních životních potřeb, ubytování či potřebné starostlivosti jako je například pomoc psychologická či zdravotní (Zákon č. 359, § 42).

5 SYSTÉM PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ V NORSKU

V předchozí části jsem popsala situaci ohledně odebírání dětí v ČR, teď se budu soustředit na Norsko. Tato kapitola bude obsahovat, jaké instituce se zabývají sociálně – právní ochranou dětí, jak proces odebírání dětí probíhá nebo kam jsou následně umístěny děti, které z péče byly odebrány. V Norsku a v České republice je stejné to, že oba systémy se snaží co nejlépe hájit zájmy dítěte, což je na základě mezinárodní legislativy, která je uvedena v kapitole 3.

5.1 INSTITUCE ZABÝVAJÍCÍ SE OCHRANOU PRÁV DĚTÍ V NORSKU

Rodiče nesou zodpovědnost za péči a ochranu svých dětí. Pokud rodiče nejsou schopni odpovědnosti, je služba péče o děti ze zákona povinna poskytnout veškerou nezbytnou pomoc rodině, aby bylo zajištěna péče, kterou potřebují. Subjekty, které zabezpečují právní ochranu dítěte v Norsku jsou například:

- **CWS – child welfare services – sociální péče o děti** je organizace, nacházející se v každé obci a nabízející pomoc dětem, mladým lidem – dospívajícím či rodičům v případech, kdy se dostanou do situace, ve které je nutná pomoc odborníků. Hlavním cílem této organizace je zajistit, aby děti, které nemají vhodné podmínky v rodině, dostávali pomoc a vyrůstaly v bezpečném prostředí, které je potřebné pro jejich vývoj a růst. Většina dětí, kterým je poskytována pomoc z CWS, zůstává se svojí rodinou, zatímco v rodině je poskytována pomoc v domácnosti. V závažnějších případech CWS zváží přísnější opatření. To platí pro zanedbávání,

týrání a zneužívání (Bufdir, Role and structure of the Norwegian child welfare services, 2019 [online]).

- **Bufetat** (Úřad pro děti, mládež a rodinné záležitosti) je zodpovědný za zajištění pěstounům kompetentní školení a předání dostatečných informací, pomoc při náboru a řízení dětských domovů, kontrola organizací, zda jejich provoz je v souladu s posláním a plní svoje cíle (Bufdir, Role and structure of the Norwegian child welfare services, 2019 [online]).
- **Bufdir** je norské ředitelství pro děti, mládež a rodinné záležitosti. Tento subjekt je zodpovědný za výklad zákona, spolupracuje v oblasti práva a zajištění dobrých životních podmínek pro děti v zahraničí. Také zkoumá, jaké mají životní podmínky děti v různých obcích (Bufdir, Role and structure of the Norwegian child welfare services, 2019 [online]).
- **Ministerstvo pro děti a rodiny** je odpovědné za správu zákona O péči o dítě a zajišťuje správné uplatňování zákonů a předpisů (Bufdir, Role and structure of the Norwegian child welfare services, 2019 [online]).
- **Hejtman** neboli Guvernér. Ten dohlíží a vyřizuje stížnosti na Služby péče o děti, zjišťuje, zda zmíněný úřad plní vše podle zákona a kontroluje, zda je poskytování požadované úrovně péče a léčby v Ústavech na ochranu dětí dostačující (Bufdir, Role and structure of the Norwegian child welfare services, 2019 [online]).
- **Městská služba péče o děti** – jedna z nejhlavnějších služeb péče o děti. Všechny obce musí mít službu péče o děti, která plní úkoly vyžadované zákonem o péči o dítě. Služba je odpovědná za pomoc v domácnosti rodin, provádění šetření, má na starosti umístování a následné monitorování dětí mimo jejich domov. V její kompetenci je také schvalování pěstounských domů (Bufdir, Role and structure of the Norwegian child welfare services, 2019 [online]).
- **Barnevernet** – další z nejhlavnějších organizací, která se zabývá ochranou práv dítěte. Barnevernet v překladu do českého jazyka znamená „ochrana dítěte“. Dohlíží a dopomáhá k tomu, aby děti a dospívající měli důstojné a spolehlivé podmínky pro dospívání a budoucí život (Bufdir, Barnevern, [online]). Stejně jako v České republice, kde se jedná o Obecní úřady s rozšířenou působností, tato služba funguje na obecních úřadech mnoha měst v Norsku. Kompetence tohoto obru podléhá organizaci Bufetat (Hodáková, 2019, s. 65).

- **Ombudsman** – jedná se o speciálního dětského ombudsmana, který se zaměřuje pouze na ochranu práv dětí. Mít instituci dětského ombudsmana je uvedeno v Úmluvě o právech dítěte, což ratifikovalo Norsko i Česká republika. Norského ombudsmana pro děti může kontaktovat kdokoli. Jednou z nejhlavnějších povinností dětského ombudsmana je komunikovat s dětmi a mladými lidmi, zjišťovat, jaké mají názory a pohledy na tuto problematiku a následně tyto pohledy sdělovat těm, kteří mají pravomoc rozhodovat o právech dítěte. Posláním veřejného ochránce práv je také dohlížet na příslušné orgány, aby respektovaly Úmluvu o právech dítěte, která je jedna ze základních legislativ, týkající se práv dítěte. Dohlíží na to, aby byla respektovaná jejich práva, stanoviska, postoje, myšlení. Ombudsman také komunikuje s vládou a členy parlamentu. Dále pořádá přednášky, píše dopisy úřadům, pokud mají podezření, že práva dětí nejsou uspokojivě dodržována. Dětský veřejný ochránce práv rovněž poskytuje právní informace osobám, kteří se na něj obrátí formou online, prostřednictvím e-mailu či telefonu (Barneombudet, About the Ombudsperson for Children [online]).

5.2 BARNEVERET A JEHO ROLE U SOUDU

Jak již byla popsána role Orgánu sociálně-právní ochrany dětí před soudem, nyní bude představena organizace Barnevernet a jeho postavení před soudem. V případech, kdy se jedná o péči o dítě, mohou rodiče podat žádost na soud. Před tím, než rodiče podají návrh na soud, je nutné, aby rodiče a děti, kterým ještě nebylo 16 let, prošli mediací. V Norsku mohou být v tomto případě mediátoři pracovníci sociálních služeb, kněží, právníci, psychologové. Pokud se stane, že osoba, která má v péči dítě, potřebuje jakoukoliv právní radu, má nárok na bezplatnou konzultaci s právníkem po celém Norsku. Pro to, aby jim byla nabídnuta, opět stačí vyplnit daný formulář, který lze najít na stránkách Soudy Norska (The Courts of Norway, Child custody disputes [online]).

Soud může povolat znalce, kteří pohovoří s dítětem a rodiči a budou vyšetřovat okolnosti případu. Samotný soud také s dítětem může vést rozhovor. Pokud dítě sdělí názor soudu, soud je povinen ho následně o výsledku informovat a odůvodnit, jak byl jeho názor zohledněn. Pokud se jedná o případy, kdy je dítě vystaveno násilí či jinému nebezpečí v rodině, soud ustanoví právníka nebo jiného zástupce (pracovníky organizace Barnevernet), kteří budou hájit zájem dítěte. V těchto případech je to podobné, jako v České republice. Osoba, která je jmenována a hájí zájmy dítěte, může s dítětem rozmlouvat a musí mu poskytnout potřebné informace a podporu, na jakou má dítě právo. Tato osoba prezentuje písemně nebo ústně před

soudem svoje stanovisko a námitky, aby co nejvíce zohlednil a hájil zájmy a práva dítěte. V situaci, je-li právník nebo zástupce přítomen u soudního jednání, může rovněž klást otázky účastníkům řízení a svědkům. V kompetenci soudu je také uložit rodině zkušební dobu, ve které si vyzkouší žít v takové situaci, která by nastala po rozhodnutí soudu. Jedná se zejména o svěřením dítěte do péče jedné z osob. Soud také stanoví osobu, která bude dohlížet a doprovázet rodiče ve zmíněné zkušební době (Government, Act relating to Children and Parents (the Children Act), § 61 [online]).

5.3 PROCES ODEBRÁNÍ DÍTĚTE Z PÉČE V NORSKU

Abych mohla dojít k závěru mého cíle v této práci, považuji za důležité. stejně jako jsem uvedla v České republice, přiblížit práci pracovníků Barnevernet a zejména kroky, které mohou vést až k oddělení dítěte z péče.

V Norsku funguje péče o děti na „principu nejmenšího zásahu“. Jedná se o to, že, stejně jako v ČR, pracovníci musí dbát na to, aby zachovali původní rodinu dítěte. Pokud ovšem není možné provádět takovou pomoc a kontrolu v rodině, je nutné přejít k dalším krokům, které mohou vést až k umístění dítěte mimo rodinu (Bufdir, Slik jobber barnevernet, 2021 [online]).

Jak mají pracovníci v příslušné instituci postupovat, je velmi podobné jako v ČR. Kdokoli (rodič, dítě, sourozenec, soused, lékař, učitel, policie ...) může podat podnět na příslušný orgán, říct svoje pocity, sdělit, co se v dané rodině děje, jaký je problém. Následně, pokud pracovník uzná možnost, že dítě v dané rodině nemá vhodné podmínky, vykoná v rodině šetření, kde se on sám přesvědčí, zejména pomocí rozhovorů s rodiči a dítětem, v jaké situaci se daná rodina nachází (Bufdir, Stages in a child welfare case [online]).

Šetření v rodině se realizuje co nejdříve od dostání připomínky. Cílem tohoto šetření je získání informací o dítěti a jeho situaci v rodině. V rámci šetření je i setkání s rodiči. Rodiče dítěte budou požádáni, aby se zúčastnili setkání buď v kanceláři pracovníka nebo u rodiny doma. Pro to, aby byla situace co nejlépe prozkoumaná, jsou často kontaktovány osoby, které jsou v kontaktu s rodinou. Mohou to být sousedi, širší rodina či pracovníci ve škole, školce, lékaři atd. Po tom, co je vyšetřování v rodině a rozhovory s rodinou u konce, pracovníci vyhodnotí situaci a stanoví závěr, zda je nutné provést nějaké opatření v rodině nebo případ uzavřít. Pokud organizace zjistí, že dítě potřebuje pomoc, zahájí potřebné kroky. Cílem těchto kroků je zajistit vhodné životní podmínky dítěte. Opatření, které by v tomto případě mohly vést ke zlepšení situace v rodině jsou například finanční podpora, odborné poradenství rodičům, sjednání odborníků, kteří by byli schopni rodině pomoci (psycholog, psychiatr). Tato opatření se provádí za okolností, kdy dítě zůstává v rodině, aby bylo zachováno jeho právo. V případech,

kteřé jsou zde uvedené, hovoříme o opatřeních dobrovolných. Pokud tyto kroky nepomohou, je možné, uložit rodině povinná opatření. O uložení opatření povinné pomoci rozhoduje krajská rada pro sociální péči (Bufdir, Stages in a child welfare case [online]).

V obavě o určité újmy dítěte či se o dítě nemá kdo starat, může služba péče o děti nebo orgán činný v trestním řízení okamžitě vydat nouzový příkaz. Je-li vydán nouzový příkaz, musí být zaslán ke schválení krajské sociální správě. Tento musí být schválen předsedou představenstva co nejdříve, a to do 48 hodin. Pokud se služby péče o děti z důvodných podezření domnívají, že je v nejlepší zájmu dítěte být odebráno z jeho rodiny, může být vydán příkaz k péči a tu následně převezme stát. Tyto podmínky pro vydání příkazu k péči jsou přísné. Lze jej vydat pouze v případě vážných nedostatků v každodenní péči nebo je vystavení dítěte jiné závažné újmě, jako je násilí, zneužívání, týrání nebo zanedbávání. Vše musí být v nejlepší zájmu dítěte. Když je vydán příkaz k péči, je posouzen také rozsah kontaktu mezi dítětem a biologickými rodiči. Ve většině případech zůstávají určité části rodičovské odpovědnosti biologickým rodičům, a to i po vydání příkazu k péči (Bufdir, Stages in a child welfare case [online]).

5.4 UMÍSTĚNÍ DÍTĚTE PO ODEBRÁNÍ Z PÉČE V NORSKU

Jak v České republice, tak v Norsku je mnoho důvodů, proč nemohou děti vyrůstat ve své biologické rodině. V těchto případech je nutné vědět, kam jsou děti umístěny, pokud nemohou vyrůstat ve své biologické rodině. Tato kapitola proto bude věnována možnostem, které se nabízejí v případech uložení dítěte do náhradní péče.

Za provoz takovýchto institucí nese odpovědnost Bufetat, který má také na starosti schvalování soukromých a obecních zařízení, které se zaměřují na péči o děti. Pokud jsou tyto organizace schváleny, může se s nimi dále spolupracovat (Hodáková, 2019, s. 66).

Příklady institucí, kam jsou děti umístěny po odebrání z rodiny:

- pěstounská péče – je nejběžnější alternativou, když je dítě odebráno z rodinného prostředí. Jestliže je dítě přemístěno do pěstounské péče, služby péče o dítě vždy zváží možnost umístění do jeho rodiny nebo lidem z okolí dítěte. Děti do 13 let mají být zpravidla umístěny do pěstounské péče, nikoli do ústavu (Bufdir, Stages in a child welfare case [online]).
- Rezidenční instituce péče o děti (RCII) - děti nad 12 let mohou být umístěny do RCCI zařízení za účelem péče nebo léčby. Tyto instituce se nacházejí v běžných obytných

oblastech, ve kterých současně žije maximálně pět až sedm dětí, kterým je poskytována každodenní péče školeným personálem (Bufdir, Stages in a child welfare case [online]).

- Instituce pro mladé lidi – sem bývají umístovány děti v rozmezí věku 12-18 let. Tato instituce nabízí jak dlouhodobější, tak krátkodobé pobyty (Bufdir, Barnevernsinstitusjoner, 2020 [online]).
- Instituce pro mladé lidi se závažnými poruchami chování – existují organizace, které se přímo zaměřují na děti, které mají vážné poruchy chování. Příčiny tohoto chování, ale i léčba je velice rozdílná u každého člověka, proto je důležité, aby jim byla poskytnuta pomoc v různých oddělení, které jsou pro ně nejvhodnější. V tomto ohledu můžeme rozdělit tři cílové skupiny:
 - mladí lidé, u kterých je jen nízké riziko, že se bude nepříznivé chování rozvíjet
 - mladí lidé, u kterých je riziko dalšího nepříznivého vývoje chování vyšší
 - dospívající, kteří jsou závislí na návykových látkách (Bufdir, Barnevernsinstitusjoner, 2020 [online])
- Instituce pro lidi závislé na návykových látkách – pokud je dítě/mladý dospívající závislý na návykových látkách, může být umístěno do zařízení, kde je prvotním cílem léčba drogové závislosti. Je možné sem také umístit osobu, která má určité problémy s chováním (Bufdir, Barnevernsinstitusjoner, 2020 [online]).
- Pohotovostní a vyšetřovací instituce – tato instituce slouží k tomu, aby děti a mladí, kteří potřebují pomoc v krátkém čase, měli být kam umístěny. V této instituci se snaží zajistit co nejlepší vývoj. Nejčastěji je sem umístováno dítě, kterému hrozí nebezpečí ve vlastním domě (Bufdir, Barnevernsinstitusjoner, 2020 [online]).

Jak říká Kristin Ugstat Steinremová, ředitelka Barnevertu, rozdílností, mezi Českou republikou a Norskem je také to, že Norsko upřednostňuje pěstounskou péči mnohem více před ústavní. V Norsku, pokud dojde k odebrání dítěte, do pěstounské péče se dostane 9 z 10 dětí (Irozhlas.cz, Zprávy ze světa, 2019 [online]).

6 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cíl práce:

Pro tuto práci jsem si vytyčila cíl zjistit a následně porovnat, jaké nejčastější příčiny stojí za odebráním dítěte z péče v České republice a v Norsku za roky 2013–2019.

Výzkumné otázky:

HVO: Jaké jsou nejčastější příčiny k odebrání dítěte z péče v České republice a v Norsku za roky 2013–2019?

DVO1: Kolik je celkově podáno podnětů na příslušné orgány v České republice a v Norsku za roky 2013–2019?

DVO2: Jaké procento dětí se v průměru odebere z péče z celkového počtu podaných podnětů na příslušný orgán v daných zemích?

Hlavní výzkumná otázka souvisí s cílem této práce, jelikož se jedná o zjištění, jaké jsou nejčastější příčiny odebrání dětí v České republice a v Norsku za příslušné roky. Dílčí výzkumná otázka je zvolena z toho důvodu, aby bylo přiblíženo, kolik je celkově podáno podnětů na příslušné orgány ochrany dětí v daných zemích. Aby bylo možné porovnat, zda se liší podané podněty v těchto státech a pokud ano, tak o kolik. Další dílčí výzkumná otázka navazuje na předchozí dílčí otázku. Jedna věc je to, kolik je podaných celkem podnětů na danou organizaci, ovšem další věc je, u kolika případů dojdou pracovníci k takovému závěru, že je třeba oddělit dítě od rodiny. Tato informace může mít úlohu, potvrzení či vyvrácení tvrzení, které panuje v laické veřejnosti, díky mediálnímu obrazu, že se v Norsku odebírá mnohem více dětí a jsou zde mnohem přísnější pravidla, jak je uvedeno v Kapitole 1.

Práce vychází ze situací zaznamenaných v letech 2013–2019. Je to z toho důvodu, že za uvedené období jsou dohledatelná data. Ze statistických údajů Norska nejsou informace dostačující pro správnou komparaci. Také pro roky, které následují po roce 2019 nejsou data dohledatelná, vzhledem k roku, kdy je tato práce vyhotovena. Za rok 2020 a následující nejsou ještě zpracované informace, které jsou potřebné ke komparaci.

6.1 METODA VÝZKUMU

V tomto výzkumu bude použita metoda komparace.

Sociologická encyklopedie (Sociologická encyklopedie, Komparace, 2017 [online]) definuje komparaci jako určité přirovnání, srovnání či jistou stejnost. Pokud se na to podíváme ze širokého hlediska, je komparace přiřazování určitých úkazů k sobě, následné rozjímání nad

těmito jevy, v čem si jsou podobné, jakou mají obdobu, na čem se shodnou, či opak, jaké mají tyto úkazy rozdílnosti, v čem se neshodnou, jejich nerovnosti či neshodnosti.

Cvejnová (1999, s. 77) definuje pojem komparace jako myšlenkovou operaci, která je běžně používána. Jestliže chceme vytyčit nějaký jev, nějaký pojem, je důležité, abychom jej odlišili od jiného jevu nebo popřípadě naopak, najít soulad k tomuto a tyto souladné jevy k sobě přirovnat.

Sociologická encyklopedie (Sociologická encyklopedie, Komparace, 2017 [online]) také rozděluje komparaci do různých skupin. Výsledkem jedné kategorie může být právě jistá stejnost, obdoba, která může být v jakémkoliv rozsahu. Další kategorie se týká studie, kdy cílem je komparace způsobu práce a postupu zákroků. Výsledkem této studie je tudíž určitý výzkum.

Na začátku této části budou uvedena data, která následně poslouží k samotnému srovnání. Budou uvedeny podle států. V České republice jsou data ke věku dětí 0–18 let. V Norsku jsou data pro děti ve věku 0–17 let. Rozdílnost v letech nevnímám to jako limit, jelikož se jedná pouze o jeden rok. Pokud by se ale zkoumaly děti, kteří jsou v obou státech stejně staré, byla by čísla možná o něco málo rozdílná.

Pro srovnání budu využívat pro Českou republiku data z ročních výkazů o výkonech SPOD, které jsou k nalezení na stránkách MPSV, kde jsou uvedeny, mimo jiné, ověřené počty odebraných dětí z péče za rok, za který je vyhotovena výroční zpráva. Co se týče Norska, budu vycházet ze statistických údajů, kde lze podle data opět nalézt vše potřebné pro komparaci.

6.2 TECHNIKA SBĚRU DAT

Pro tento výzkum jsem zvolila sběr dat pomocí analýzy textů a dokumentů.

Miovský (2006, s. 98-100) definuje analýzu dokumentů jako analýzu jakéhokoliv materiálu (literatura, video, kresba, zvukové dokumenty, domy, stavby, ...), který je relevantní pro cíl výzkumu. Jedná se o materiál, který již existuje a výzkumník si tak neutváří nová data pro svoji analýzu, ale používá již existující materiál, který si vybírá na základě cíle svého výzkumu a stanovených výzkumných otázek. Základní podmínkou pro tvorbu analýzy dat je otevřenost autora k tvorbě nových, možná neobvyklých závěrů, zjištění.

Jako možnou nevýhodu autor vnímá fakt, že informace z daných zdrojů nelze nijak pozměnit či doplnit podle svého uvážení, jak je to například v práci s „živými respondenty“, kdy se autor podílí na utváření a vzniku daných materiálů, se kterými následně pracuje (Miovský, 2006, s. 99, dle McQuail, 1999).

Tento výzkum bude analyzovat písemné dokumenty, které jsou jak písemné, jako je odborná literatura, tak i elektronické, například zákony, oficiální webové stránky organizací, odborné články a mnoho dalších.

7 POPIS DAT

V této kapitole uvedu data, která povedou k odpovědím na výzkumné otázky a k výzkumnému cíli. Data jsou sbírány pomocí analýzy dokumentů, což je popsáno v předchozí kapitole. Jako první budou uvedena data z České republiky, následovat budou data získané z norských zdrojů.

7.1 ČESKÁ REPUBLIKA

Tato podkapitola se týká informací z České republiky. Pro českou republiku se informace týkají dětí 0-18 let. Data jsou převzata z výroční zprávy MPSV za roky 2013-2019.

Tabulka 1: Počet podaných podnětů na příslušný orgán společně s číselným a procentuálním zastoupení odebraných dětí

ROK	POČET PODNĚTŮ NA INSTITUCI	POČET ODEBRANÝCH DĚTÍ Z RODINY	PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ ODEBRANÝCH DĚTÍ
2013	7.527	1.015	13,5 %
2014	8.478	1.248	15 %
2015	9.361	1.399	15 %
2016	11.076	3.841	35 %
2017	7.839	3.766	48 %
2018	7.584	3.666	48 %
2019	7.864	3.579	46 %

Zdroj: MPSV, Statistiky [online]

V tabulce 1 je uveden celkový počet podnětů, které jsou podány na příslušnou organizaci za uvedené roky. Tímto získám data, která budou z části odpovědí na dílčí výzkumnou otázku č. 1. Další část odpovědi na tuto otázku získám tím, že popíšu stejná data za stejné roky v Norsku. Dále je v tabulce 1 uvedeno číselné zastoupení a procentuální zastoupení odebraných dětí z celkového počtu podaných podnětů. Jedna věc je vědět, kolik je podaných podnětů na příslušné organizace celkem, ale zajímavé je zejména to, kolik dětí se z tohoto počtu celkově odebere. Zda je to ve srovnání v těchto dvou zemí rozdílné. Je to taktéž část odpovědi na dílčí výzkumnou otázku č.2.

Tabulka 2: Nejčastější příčiny odebrání dětí z rodiny s číselným a přibližným procentuálním zastoupením

ROK	NEJČASTĚJŠÍ PŘÍČINA	ČÍSELNÉ ZASTOUPENÍ	PŘIBLIŽNÉ PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ
2013	1. Zanedbání péče o dítě	610	60 %
	2. Tělesné týrání	235	23 %
	3. Zneužívání dítěte	85	8 %
2014	1. Zanedbání péče o dítě	796	64 %
	2. Tělesné týrání	191	15 %
	3. Psychické týrání	134	11 %
2015	1. Zanedbání péče o dítě	971	69 %
	2. Tělesné týrání	216	26 %
	3. Psychické týrání	131	9 %
2016	1. Zanedbání péče o dítě	1.665	43 %
	2. Jiné překážky na straně rodičů	1.010	26 %
	3. Výchovné problémy dítěte	937	24 %
2017	1. Zanedbání péče o dítě	1.640	44 %
	2. Jiné překážky na straně rodičů	1.070	28 %
	3. Výchovné problémy dítěte	871	23 %
2018	1. Zanedbání péče o dítě	1.541	42 %
	2. Jiné překážky na straně rodičů	1.071	29 %
	3. Výchovné problémy dítěte	862	23 %
2019	1. Zanedbání péče o dítě	1.608	45 %
	2. Jiné překážky na straně rodičů	932	26 %
	3. Výchovné problémy dítěte	842	23 %

Zdroj: MPSV, Statistiky [online]

Ve druhém sloupcu můžeme vidět nejčastější příčiny, které vedou k odebrání dítěte. Pro získání informací a lepšího přehledu jsou zde vždy tři nejčastější příčiny, ovšem pro tento výzkum je nejhlavnější první příčina odebrání dítěte, proto je označena tučným písmem.

V dalším sloupci můžeme vidět čísla, kolika dětí se tato příčina týká, počet dětí odebraných z péče, na základě těchto příčin. Poslední sloupec ukazuje, jaké je procentuální zastoupení dané příčiny, z celkového počtu odebraných dětí.

Podle šetření, které vedlo MPSV, které zjišťovalo, jaký důvod by podle respondentů vedl k okamžitému odebrání dítěte, bylo nejčastěji uvedeno zneužívání. Následovalo tělesné týrání, psychické týrání a v poslední řadě bylo okamžité odebrání dítěte z důvodu zanedbání péče. Je to velmi zajímavé zjištění, jelikož v České republice je jako nejčastější příčina odebrání dítěte právě zmíněné zanedbání. Možné vysvětlení je to, že zde nemluvíme o okamžitém odebrání, ale o postupném zjištění, kdy rodina není možná nápravy a dítě je odebráno po delší době spolupráce s úřady (MPSV, Zpráva o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálněprávní ochrany dětí, 2017, s. 162–164).

Můžeme vidět, že do roku 2015 jsou nejčastější příčiny odebrání dětí důvody, které můžeme řadit do syndromu CAN. Od roku 2016 jsou zde příčiny poněkud změněny a rozšířeny. Je to z toho důvodu, že od daného roku byly změněny podmínky ročního výkazu o sociálněprávní ochraně dětí. Do roku 2016 se uváděly pouze statistiky, do kterých spadaly údaje, které se vztahovaly pouze k týrání, zneužívání a zanedbávání dětí. (Český statistický úřad, Roční výkaz o výkonu sociálněprávní ochrany dětí, 2014 [online]). Od roku 2016 zde bylo nutné uvést počty odebraných dětí, včetně jejich nejčastějších příčin (Český statistický úřad, Roční výkaz o výkonu sociálněprávní ochrany dětí, 2017 [online]). Toto může být určitý limit výzkumu, ale i přes to může být výsledek zajímavý a přínosný.

Dané kategorie spolu mohou úzce souviset. Jak již bylo zmíněno, příčiny za roky 2013–2015 spolu souvisí tím způsobem, že se dají nazvat nadřazeným pojmem syndrom CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. V případě let následujících, kategorie už nelze nazvat nadřazeným pojmem. Co se týče prvních dvou nejčastějších příčin, které jsou za dané roky totožné, můžeme to nazvat neschopností rodičů, ovšem překážky ze strany rodičů jsou většinou vědomé. Zanedbání péče o dítě nemusí být vždy vědomé, jak je popsáno v kapitole 2 zanedbání péče.

Jak již z kapitoly 2 víme, příčin pro odebrání dítěte je mnoho. Příslušné orgány prisuzují všem příčinám stejnou váhu. Neupřednostňují žádnou z nich, ovšem podle závažnosti jednájí rozdílně. S některými příčinami je nutné pracovat ihned. V případech ohrožení dítěte, je nutností nastavit vhodná opatření. Pokud se jedná o méně závažné pohnutky, mají rodiny možnost nápravy s pomocí. Pomoc může být například finanční pomoc, kdy příslušné orgány poskytnou rodině informace, na které dávky mají nárok, což v konkrétním případě mohou být dávky: přídavek na bydlení, přídavek na dítě, rodičovský příspěvek a další. Také možnou

pomocí je předání informací či poskytnutí sociálně – právního poradenství. Již tato pomoc může vést k napravení situace v rodině (MPSV, Dávky a příspěvky [online]).

7.2 NORSKO

Tato kapitola navazuje na předchozí kapitolu. Zde jsou uvedena data, která jsou převzata ze statistických údajů Norska a týkají se dětí 0-17 let. Stejně tak jak v České republice, jsou tato data uvedena za roky 2013-2019.

V tabulce 3 jsou uvedeny počty pobídek, které byly podány za uvedené roky na příslušný orgán. Ve třetím sloupcí je uveden počet dětí, které byly za daný rok odebrány z péče. V posledním sloupcí je uvedeno přibližné procentuální zastoupení odebraných dětí z celkového počtu podaných podnětů. Tyto informace budou využity pro doplnění odpovědí na výzkumné otázky, které jsou uvedeny na začátku kapitoly 6.

Tabulka 3: Počet podaných podnětů na příslušný orgán SPOD, počet odebraných dětí v Norsku za uvedené roky s procentuálním zastoupením odebraných dětí z počtu podnětů.

ROK	POČET PODNĚTŮ NA INSTITUCI	POČET ODEBRANÝCH DĚTÍ	PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ ODEBRANÝCH DĚTÍ
2013	52.553	8.183	15.5 %
2014	52.996	8.688	16 %
2015	54.396	11.887	22 %
2016	58.254	12.592	22 %
2017	58.580	12.320	21 %
2018	57.013	11.665	20 %
2019	57.988	11.147	19 %

Zdroj: Bufdir, Bekymringsmeldinger til barnevernet [online]; Bufdir, Barn med akuttvedtak [online]

Z této tabulky je možno vyčíst, že celkové množství podaných návrhů na příslušný orgán ochrany dětí je mnoho. Je to uvedeno ve druhém sloupcí. Ve třetím sloupcí ovšem jsou čísla nižší. Jedná se o celkový počet odebraných dětí v Norsku za příslušné roky. Fakt, že z celkového množství podaných podnětů je o tolik menší počet odebraných dětí může značit to,

že, jak již bylo dříve zmíněno, hlavním záměrem orgánu péče o dítě je ponechat dítě v jeho rodině. Pracovníci vždy prověří situaci v rodině a zde můžeme z čísel vyčíst, že tyto kroky byly z velké části dostačující a nebylo nutné odebrání dítěte z péče. V posledním sloupci je procentuálně vyjádřeno, kolik dětí je odebráno z celkového počtu podaných podnětů. Vidíme, že ta procenta taktéž nejsou extrémně vysoká.

Tabulka 4: Nejčastější příčiny odebrání dítěte za příslušné roky s číselným a přibližným procentuálním zastoupením

ROK	NEJČASTĚJŠÍ PŘÍČINA	ČÍSELNÉ ZASTOUPENÍ	PŘÍBLIŽNÉ PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ
2013	1. Nevhodné podmínky v domácnosti	1.609	20 %
	2. Ostatní aspekty rodiny		
	3. Domácí násilí		
2014	1. Nevhodné podmínky v domácnosti	1.504	17 %
	2. Domácí násilí		
	3. Rodič/e závislí na drogách		
2015	1. Nevhodné podmínky v domácnosti	1.555	13 %
	2. Domácí násilí		
	3. Rodiče závislí na drogách		
2016	1. Nevhodné podmínky v domácnosti	1.370	11 %
	2. Domácí násilí		
	3. Rodiče závislí na drogách		
2017	1. Nevhodné podmínky v domácnosti	1.342	11 %
	2. Domácí násilí		
	3. Časté konflikty v rodině		
2018	1. Nevhodné podmínky v domácnosti	1.136	10 %
	2. Domácí násilí		
	3. Časté konflikty v rodině		
2019	1. Nevhodné podmínky v domácnosti	981	9 %
	2. Domácí násilí		
	3. Časté konflikty v rodině		

Zdroj: Bufdir, Barn med akuttvedtak [online]; Statistics Norway, Barnevern [online]

V této tabulce jsou uvedeny nejčastější příčiny pro odebrání dětí. Lze vidět, že u druhé a třetí nejčastější příčiny odebrání dítěte nejsou uvedena číselná či procentuální zastoupení. Je to z toho důvodu, že data nejsou jednoznačně dohledatelné, aby mohly sloužit pro možné následné využití této práce. Pro tuto práci je ovšem nejdůležitější tučné označení – nejhlavnější příčina a její číselné a procentuální zastoupení, což můžeme vidět ve třetím a čtvrtém sloupci. Pokud se podíváme na procentuální zastoupení, není zde vysoké číslo, pokud vezmeme v úvahu fakt, že se jedná o nejčastější příčinu. Je to z toho důvodu, že v Norsku mají kategorie příčin rozdělené jednotlivě.

Například nemají zařazené podobné pojmy do nadřazeného názvu. Jako příklady příčin mohou být: rodiče mají somatické onemocnění; psychické problémy rodičů; rodiče či děti užívají návykové látky; rodiče nejsou schopni starat se o dítě; nedostatek finančních prostředků; v rodině jsou časté konflikty; domácí násilí; fyzické týrání, psychické týrání a další (Statistics Norway, Barnevern [online]).

Stejně jako v České republice, můžeme vidět, že příčiny uvedené v tabulce spolu souvisí. Bylo by možné, přiřadit těmto pojmům nadřazené pojmenování, což by mohly být nevhodné podmínky v rodině, do čehož může spadat jak domácí násilí, tak konflikty v rodině, ale i závislost rodičů na drogách. Pokud bychom tak ale udělali, neměli bychom přehled o konkrétním složení příčiny.

Extrémními příklady, jakými případy se v Norsku instituce Barnevernet zabývá a důvody, díky kterým je až schopná odebrat dítě z péče, mohou být například: *„Psycholog zaregistroval, že matka nemohla udělat omeletu k jeho spokojenosti, a krájí chléb na příliš silné plátky; matka používá při čištění příliš mnoho mýdla; matka je velmi malá. Až se z dcery stane teenager, matka ji nebude schopna zvládnout; jazykový vývoj dítěte je zpožděn z důvodu nedostatečné stimulace rodiči; při jedné příležitosti dítě našlo papír a začalo ho okusovat. Matka to nezastavila; matka nestimuluje dítě slovně v jídle.* (Mhskanland, An incomplete list of reasons given by the child protection services (CPS) of the Nordic countries for depriving children of their parents, 2012 [online]). Toto jsou ovšem extrémní případy a není to v Norsku běžná praxe.

8 ANALÝZA DAT

Tato kapitola slouží k možnému vymezení závěru práce, a to je srovnat data, která jsou uvedena v předchozí kapitole. V kapitole bude také odpovězeno na výzkumné otázky, které jsou pro tuto

práci stanoveny. Jako první bude probíhat analýza nejčastějších příčin odebrání dítěte za uvedené roky.

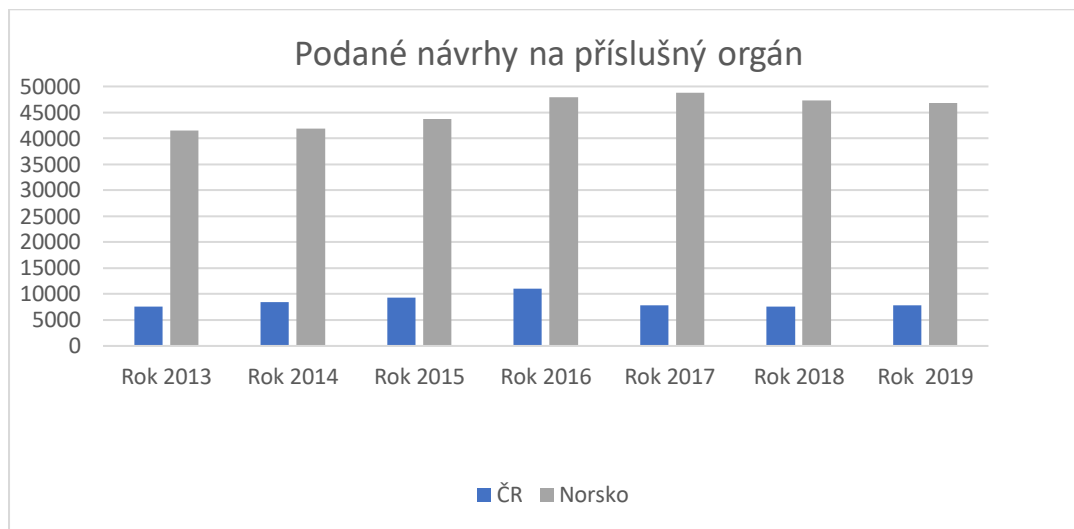
Tabulka 5: Nejčastější příčiny odebrání dítěte z péče za roky 2013–2019 v Česku a v Norsku

ROK	NEJČASTĚJŠÍ PŘÍČINA ODEBRÁNÍ DÍTĚTE V ČR	NEJČASTĚJŠÍ PŘÍČINA ODEBRÁNÍ DÍTĚTE V NORSKU
2013	Zanedbání péče o dítě	Nevhodné podmínky v domácnosti
2014	Zanedbání péče o dítě	Nevhodné podmínky v domácnosti
2015	Zanedbání péče o dítě	Nevhodné podmínky v domácnosti
2016	Zanedbání péče o dítě	Nevhodné podmínky v domácnosti
2017	Zanedbání péče o dítě	Nevhodné podmínky v domácnosti
2018	Zanedbání péče o dítě	Nevhodné podmínky v domácnosti
2019	Zanedbání péče o dítě	Nevhodné podmínky v domácnosti

V této tabulce můžeme nalézt odpověď na hlavní výzkumnou otázku, která se týká nejčastějších příčin odebrání dítěte z rodiny. Z tabulky 5 jasně vyplývá, že nejčastější příčiny pro odebrání dítěte jsou v České republice a v Norsku neshodují.

V jednotlivých zemích se ale nejčastější příčiny nemění. Co se týče České republiky, hovoříme o zanedbání péče o dítě. Do této příčiny můžeme například zařadit nevyhovující prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, nedostatek po emocionální stránce, kdy rodiče nedávají a

neprojevují dítěti vhodnou emocionální podporu. Případy, kdy se jedná o zanedbání péče mohou být, když dítě nemá vhodné ošacení, vhodnou obuv, nedostatečné hygienické návyky dítěte a mnoho dalších případů. V Norsku se jedná o situaci, kdy v rodině nejsou vhodné podmínky pro dítě. Pokud bychom se zaměřili více detailně na tento důvod, možná bychom zjistili, že příčiny spolu souvisí. Ovšem to by bylo na jiný výzkum, který může být, na základě této práce, realizován.

Obrázek 1: Podané návrhy na příslušný orgán v ČR a v Norsku za příslušné roky

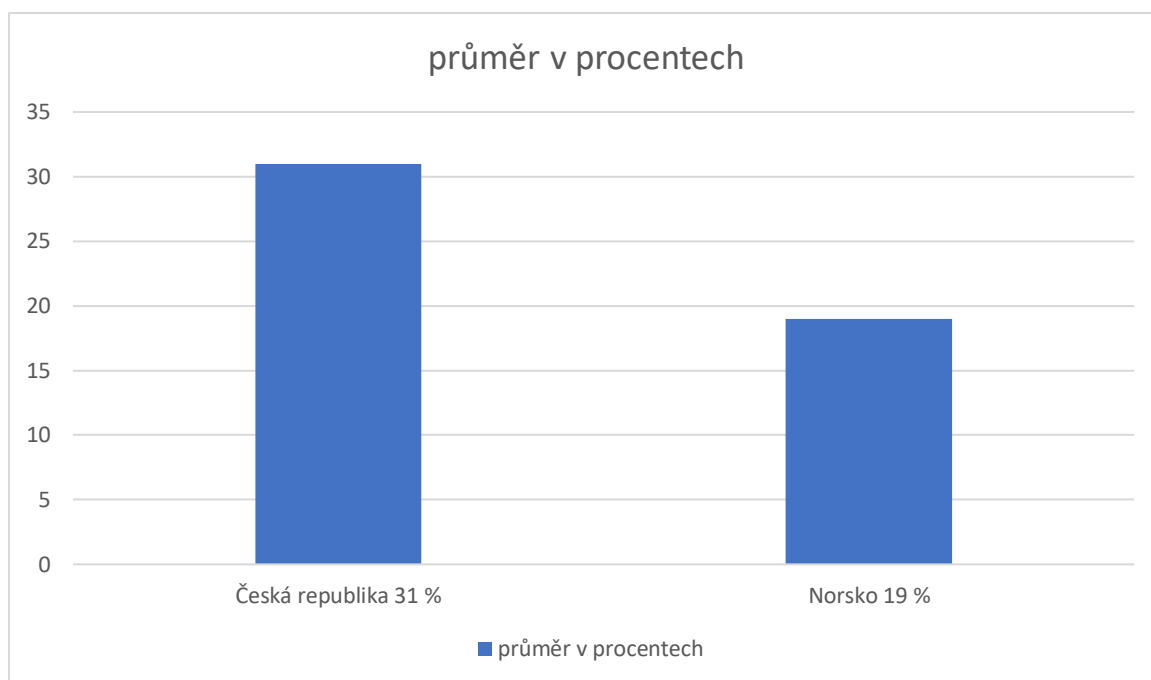
První dílčí výzkumná otázka se týkala srovnání počtu celkově podaných návrhů na příslušné orgány za uvedené roky v České republice a v Norsku. Z grafu je jasně vidět, že v Norsku je podáno za rok mnohem více podnětů. I když se v České republice či v Norsku počet podnětů za dané roky mění, vždy je identické, že v Norsku jich je o mnoho více. Pokud se podíváme, jaký rok bylo podáno nejvíce podnětů, v České republice je to rok 2016, zatímco v Norsku hovoříme o roku 2017. Naopak nejméně podnětů bylo v České republice podáno v roce 2018, v Norsku 2013.

Tabulka 6: Počty dětí, které soud odebere s ohledem na počty podnětů, které jsou za jednotlivé roky podány na příslušné orgány

ROK	POČET PODNĚTŮ ČR	Z TOHO ODEBRANÝCH DĚTÍ ČR	POČET PODNĚTŮ NORSKO	Z TOHO ODEBRANÝCH DĚTÍ NORSKO
2013	7.527	1.015 (13,5 %)	52.553	8.183 (15,5 %)
2014	8.478	1.248 (15 %)	52.996	8.688 (16 %)

2015	9.361	1.399 (15 %)	54.396	11.887 (22 %)
2016	11.076	3.841 (35 %)	58.254	12.592 (22 %)
2017	7.839	3.766 (48 %)	58.580	12.320 (21 %)
2018	7.584	3.666 (48 %)	57.013	11.665 (20 %)
2019	7.864	3.579 (45,5 %)	57.988	11.147 (19 %)

Z tabulky 6 můžeme jasně vyčíst, že počty podnětů jsou v Norsku mnohem vyšší. To je již popsáno v obrázku 1. Když se budeme zabývat DVO2, která se zaměřuje na přibližné procentuální vyjádření počtu odebraných dětí z počtu podaných návrhů, je zde jasně vidět, že v České republice je ročně odebráno v absolutních číslech méně dětí než v Norsku. Pokud se podíváme na procenta, zjistíme, že v České republice jsou procenta za roky 2013–2015 nižší než v Norsku. To se v roce 2016 změní. Je to zejména z toho důvodu, který je popsán v kapitole 7.1, konkrétně změnou ročního vykazování o výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Skutečnost, že je procentuální zastoupení v Norsku nižší než v České republice, může být dáno tím, že v Norsku je sice podáno ročně více podnětů na prozkoumání situace v rodině, ovšem pracovníci daného orgánu z velké části situaci vyhodnotí jako dostatečnou pro výchovu dítěte. Proto zvolí takové kroky, které vedou k nápravě rodiny, ve které dítě bude ponecháno a bude nad rodinou probíhat pouze dohled. Také se může stát, že po prošetření situace pracovník dojde k závěru, že podnět nebyl oprávněný a ukončí spolupráci s danou rodinou.

Obrázek 2: Průměr odebraných dětí z počtu podaných podnětů za roky 2013–2019 v České republice a v Norsku vyjádřeno v procentech

Co se týče průměru odebrání dětí z celkového počtu podaných podnětů za roky 2013–2019 v České republice a v Norsku v procentech, můžeme si všimnout, že v České republice se odebere více dětí z počtu podaných podnětů na OSPOD. Což může oponovat neodbornému tvrzení, že v Norsku je mnohem častější odebrání dětí. Toto tvrzení je zejména z důvodu mediálního obrazu, který poukazuje zejména na extrémní případy, které lidé vnímají.

8.1 ZODPOVĚZENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK A SHRnutí VÝZKUMU

Cílem této práce byla komparace nejčastějších příčin odebrání dětí z péče v České republice a Norsku za roky 2013–2019. Podobně se tím zabývala i hlavní výzkumná otázka, kterou bylo zjistit nejčastější příčiny pro odebrání dětí. Zjištěním touto metodou byl fakt, kdy v České republice a v Norsku jsou rozdílné příčiny pro odebrání. Faktory, které mohou vést k odůvodnění tohoto zjištění můžeme nalézt v podkapitole 2.1.

První dílčí výzkumná otázka se týkala celkového počtu podaných podnětů na příslušný orgán v daných zemích. Zjištěním v této oblasti bylo, že v České republice bylo podáno celkově na příslušný orgán SPOD o mnoho méně podnětů než v Norsku. Můžeme se bavit o mnoha faktorech, které ovlivňují tyto podněty, které jsou uvedeny v podkapitole 2.1, ale stejné je v obou zemích, že podávat dané podněty může kdokoliv. Rodina, samo dítě, okolí rodiny či odborníci jako jsou lékaři, psychologové, policie a mnoho dalších.

Nyní se zaměříme na odpověď druhé dílčí otázky, která měla za cíl zjistit, kolik procent se odebere z celkového počtu podnětů dětí z péče. Toto zjištění je velmi zajímavé, jelikož už jsme zjistili, kolik je podáno celkově podnětů na daný orgán. Ovšem skutečnost, kolik dětí se z péče odebere z tohoto množství podnětů je velmi rozdílné a velice pozoruhodné. V České republice se odebere v procentuálním vyjádření mnohem více dětí z celkového počtu podnětů než v Norsku. Je to tím, že v Norsku je sice mnohem více podaných podnětů na daný orgán, ovšem z většiny případů pracovníci dedukují takový závěr a vykonají taková opatření, kdy není nutné oddělovat dítě od rodiny. Což je také klíčovým úkolem ochrany dětí.

Co se týče České republiky, nejčastější příčiny odebrání dítěte můžeme najít v mnoha odborných zdrojích. Je to možná tím, že pod pojmem zanedbání péče o dítě si dokážeme představit více konkrétněji, čeho se to týká. Také tato příčina spadá pod pojem syndrom CAN, což může být další důvod, proč je tato příčina více popisována. Ovšem pokud se podíváme na Norsko, nevhodné podmínky v domácnosti nejsou nikde moc odborně definovány. Je otázkou, proč tomu tak je.

Zajímavé zjištění tohoto výzkumu pro mě bylo, že za roky, kdy byl tento výzkum veden, se dané nejčastější příčiny v jednotlivých zemích neměnily. Za všechny roky byly shodné v obou zemích. Bylo by zajímavé zjistit, z jakého to je důvodu, zda je pro to nějaké vysvětlení. Také by možné případné pokračování tím, zda se tyto příčiny objevovaly i několik let zpětně.

ZÁVĚR

Tato práce byla zaměřena na příčiny odebrání dětí v České republice a v Norsku. Stanoveným cílem bylo zjistit a následně porovnat, jaké nejčastější příčiny stojí za odebráním dítěte z péče v České republice a v Norsku za roky 2013–2019. K dosažení cíle sloužily tři výzkumné otázky, které se týkaly nejčastějších příčin odebrání dětí z péče, celkových podnětů, které jsou podány příslušným orgánům a procentuálního zastoupení odebraných dětí z péče z celkového počtu podnětů příslušným orgánům ve výše uvedených zemích za roky 2013–2019.

První kapitola práce definuje pojem odebrání z péče. Následně jsou v práci vymezeny možné důvody vedoucí k odebrání dítěte z péče, a jak je na tyto příčiny pohlíženo v Česku a Norsku. Další kapitola se věnuje faktorům ovlivňujícím možné rozdíly v příčinách odebrání dětí z péče. Práce pokračuje popsáním mezinárodní legislativy, která má za úkol poukázat na shodu některých legislativních pramenů v obou státech. Následující dvě kapitoly se věnují ochraně dětí v České republice a Norsku, představení jednotlivých institucí zabývajících se ochranou dětí a jejich postupů při odebrání dětí z péče a možnostmi následného umístění do náhradní péče.

Dále následuje část práce, která začíná představením cíle a výzkumných otázek, metodou výzkumu, technikou sběru dat a poté následuje sběr dat, na základě kterého byla realizována analýza dokumentů z České republiky a z Norska relevantních pro tento výzkum. V další části je provedeno srovnání informací z České republiky a Norska, což vede k zodpovězení výzkumných otázek.

Hlavním dosaženým výsledkem bylo zjištění nejčastějších příčin odebrání dětí z péče. V České republice hovoříme o odebrání dítěte z důvodu **zanedbání péče o dítě**, zatímco v Norsku se jedná o **nevhodné podmínky v domácnosti**. Zajímavé je, že důvody jsou pro všechny roky, o které se tato práce opírá, v jednotlivých státech totožné a v průběhu let se nemění.

Bakalářská práce poskytla obecné informace o problematice odebrání dětí v České republice a Norsku a sdělila porovnání příčin odebrání v těchto dvou zemích. Práce proto může sloužit k vyvolání diskuze a případně k následné studii, která by se zabývala rozdílností zjištění a jednotlivým souvisejícím faktorům. Práce slouží jako důkaz, že veřejností vnímaný mediální obraz častějšího odebrání dětí v Norsku není zcela pravdivý. Faktem je, že v Norsku je sice podáno na příslušné orgány mnohem více podnětů než v České republice, ovšem závěrů, kdy dítě je nutné oddělit od rodiny, už je mnohem méně. V tomto kontextu je důležité zmínit, že legislativa, která má za úkol ochranu dítěte, je navzdory zkreslenému veřejnému mínění stejná

pro většinu států světa, tudíž i pro Českou republiku a Norsko. V návaznosti této práce by mohlo dojít ke zkoumání, z jakého důvodu jsou nejčastěji popisovány případy, kdy je možné odebrat dítě, které jsou uvedeny v kapitole 2. Pokud se podíváme na výsledky tohoto výzkumu, je patrné, že nejčastější příčiny odebrání se liší od těch nejčastěji popisovaných.

V průběhu psaní se naskytl mimořádný problém, který se týkal zkoumaných let. Prvotní myšlenkou bylo zkoumat informace z daných zemí za roky 2010-2020. V průběhu jsem došla ke zjištění, že je to nemožné, z důvodu, který je uveden v Kapitole 6, za Českou republiku nebylo možné dohledat potřebné informace k výzkumné části práce. Proto jsem názor přehodnotila a zkoumala zaznamenané informace za roky 2013-2019.

Je nezbytné si neustále uvědomovat, že cílem ochrany dětí je hájit především jejich zájmy. Pokud to situace dovolí, je preferováno ponechání dítěte v rodině. Pouze ve zvlášť závažných případech a pouze pokud je to nepochybně v zájmu dítěte, dochází k oddělení od původní rodiny a k umístění do odpovídající náhradní péče.

BIBLIOGRAFIE

- ADF International. Council of Europe: child protection agencies must respect parental rights [online]. Vienna, 2018 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://adfinternational.org/news/council-of-europe-child-protection-agencies-must-respect-parental-rights/>
- Barneombudet, About the Ombudsperson for Children [online]. Oslo, 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.barneombudet.no/english/>
- Barnevern. Statistisk Norway [online]. Oslo, 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.ssb.no/>
- Bufdir. Barn med akuttvedtak [online]. Oslo, 2021 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/barn_med_tvangsvedtak/barn_med_akuttvedtak/
- Bufdir. Barnevern [online]. Oslo, [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://bufdir.no/Barnevern/>
- Bufdir. Barnevernsinstitusjoner [online]. Oslo, 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: https://bufdir.no/Barnevern/Tiltak_i_barnevernet/Barnevernsinstitusjoner/
- Bufdir. Bekymringsmeldinger til barnevernet [online]. Oslo, 2021 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Bekymringsmeldinger/
- Bufdir. Role and structure of the Norwegian child welfare services [online]. Oslo, 2019 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: https://bufdir.no/en/English_start_page/The_Norwegian_Child_Welfare_Services/role_of_the_norwegian_child_welfare_services/
- Bufdir. Stages in a child welfare case [online]. Oslo, 2019 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: https://www.bufdir.no/en/English_start_page/The_Norwegian_Child_Welfare_Services/stages_in_a_child_welfare_case/
- Bufdir. Slik jobber barnevernet [online]. Oslo, 2021 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: https://bufdir.no/Barnevern/Om_barnevernet/Om_barnevernet/
- CVEJNOVÁ, Jitka. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno, 1999 [cit. 2021-02-04]. ISSN 0231-7567. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/101536/A_Linguistica_47-1999-1_7.pdf.

- ČAPKOVÁ, Lucie. 2020. *Analýza metod práce sociálních pracovníků při procesu odebrání dítěte z rodiny*. Ústí nad Labem (diplomová práce). Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a aplikovaných disciplín.
- Český statistický úřad. V (MPSV) 20-01Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí [online]. 2014 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/vykazy/v_-mpsv-_20_01_psz_2015
- Český statistický úřad. V (MPSV) 20-01Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí [online]. 2017 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/vykazy/v-mpsv-20-01-rocni-vykaz-o-vykonu-socialne-pravni-ochrany-deti_psz_2018
- Deník.cz. Dětský ombudsman by mohl být od pololetí 2021, navrhuje Válková [online]. 2020 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/detsky-ombudsman-vaalkova-20200625.html
- DUNOVSKÝ, Jiří, MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. 1995. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-192-5.
- EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo. O roli kolizního opatrovníka dítěte v soudním řízení o péči, respektive o úpravě poměrů dítěte [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 2020 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-rolu-kolizniho-opatrovnika-ditete-v-soudnim-rizeni-o-peci-respektive-o-uprave-pomeru-ditete-110853.html>
- European court of human rights. The Court in brief [online]. Strasbourg [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/Court_in_brief_ENG.pdf
- GoMentor.no. Fysisk mishandling [online]. 2020 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.gomentor.no/artikler/Fysisk-mishandling>
- GoMentor.no. Omsorgssvikt (Barn) [online]. 2020 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.gomentor.no/artikler/Omsorgssvikt-Barn>
- GoMentor.no. Psykisk vold [online]. 2020 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.gomentor.no/artikler/Psykisk-vold>
- GoMentor.no. Seksuelle overgrep [online]. 2020 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.gomentor.no/artikler/Seksuelle-overgrep>
- Government.no. Act relating to Children and Parents (the Children Act) [online]. Oslo, nedatováno [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/the-children-act/id448389/>
- HANUŠOVÁ, Jaroslava. 2006. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 80-8699-78-4.

- HLAVÁČOVÁ, Barbora. 2017. *Faktory vedoucí k umístění dítěte do ústavní péče*. Praha (bakalářská práce). Univerzita Karlova. Husitská teologická fakulta.
- HOĐÁKOVÁ, Kristýna. 2019. *Barnevernet a výchova dětí krajanů v Norsku*. Olomouc (diplomová práce). Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta, Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie.
- HRUBEŠ, Jan. 2014. *Práce s rodinami v sociálně vyloučených lokalitách*. Praha: ASTRON studio CZ. ISBN 978-80-7440-093-3.
- Investiční web. Nezaměstnanost v Norsku je nejvyšší za deset let [online]. Praha, 2015 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.investicniweb.cz/ekonomika-politika/nezamestnanost-v-norsku-je-nejvyssi-za-deset-let>
- Irozhlas.cz. Zprávy ze světa – Ředitelka Barnevernetu: Dát dítěti facku je u nás zakázané, ale automaticky ho za to neodebereme [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/oslo-michalkovi-kristin-ugstat-steinrem-adopce-barnevernet-vychova-deti_1911111734_vtk
- Kurzy.cz. Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2021 [online]. Praha: Kurzy.cz, spol. s r.o., 2021 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/?G=4&A=2&page=4>
- LINHARTOVÁ, Alena. 2020. *Sociokulturní rozdíly ve výchově dětí v českém a norském prostředí*. Hradec Králové (bakalářská práce). Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra sociální patologie a sociologie.
- Město Broumov oficiální web. Role ospod v opatrovnickém řízení při rozvodovém řízení [online]. Broumov, 2015 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-rolu-kolizniho-opatrovnika-ditete-v-soudnim-rizeni-o-peci-respektive-o-uprave-pomeru-ditete-110853.html>
- MINXOVÁ, Žaneta. 2014. *Postup při práci s rodinou dítěte v situaci možnosti jeho odebrání z rodiny z hlediska české legislativy a odpovědných institucí*. Olomouc (absolventská práce). CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4
- Mhskanland. An incomplete list of reasons given by the child protection services (CPS) of the Nordic countries for depriving children of their parents [online]. Norway, 2012 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <http://www.mhskanland.net/page10/page122/page122.html>
- MOTEJL, Otakar. 2007. *Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, ISBN 978-80-254-1750-8.

- MPSV. Dávky a příspěvky [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/davky-a-prispevky#rodinne-davky>
- MPSV. Legislativa a systém sociálně-právní ochrany [online]. Praha, [cit. 2021-02-27].
Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/legislativa-a-system-socialne-pravni-ochrany>
- MPSV. Ochrana práv dětí [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/ochrana-prav-deti>
- MPSV. Statistiky [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/web/cz>
- MPSV. Zpráva o příčinách umístění dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálněprávní ochrany dětí [online]. 2017 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/637531/Zprava.pdf/86ee24d6-04a5-3b0a-a6ec-d0e4be11336a>
- MUFSONOVÁ, Susan, KRANZOVA, Rachel. 1996. *O týrání a zneužívání*. Praha: Lidové noviny. ISBN 80-7106-194-8.
- PLÁŠKOVÁ, Marie. 2016. *Presumpce viny a odebrání dětí ve vybraných zemích EU*. Brno (diplomová práce). Masarykova Univerzita. Právnická fakulta, Katedra právní teorie.
- Sociologická encyklopedie. Komparace [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i, 2017 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komparace>
- SODOMKOVÁ, Lenka. 2009. *Situace v rodinách po výkonu předběžného opatření*. Brno, (diplomová práce). Masarykova Univerzita. Fakulta sociálních studií.
- Statistics Norway. Barnevern [online]. Oslo, [cit. 2021-02-27]. Dostupné z:
<https://www.ssb.no/statbank/table/10667/>
- Stálá mise České republiky při Radě Evropy ve Štrasburku. Evropský soud pro lidská práva [online]. Praha [cit. 2021-04-02]. Dostupné z:
https://www.mzv.cz/coe.strasbourg/cz/ceska_republika_a_rada_evropy/evropsky_soud_pr_o_lidska_prava.html
- ŠABATOVÁ, Anna a kol. 2017. *Rodina a dítě II*. Brno: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7552-803-2.
- Šance dětem. Co se skrývá pod orgánem sociálně právní ochrany dětí? [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/co-se-skryva-pod-organem-socialne-pravni-ochrany-deti>
- ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. 2003. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde. ISBN 80-86131-44-0.

The Courts of Norway. Child custody disputes [online]. Norway, 2015 [cit. 2021-03-15].
Dostupné z: <https://www.domstol.no/en/civil-case/types-of-cases/Unpublished-language/>

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1.

Vláda.cz. *OSN.cz* [online]. Praha, [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/deklarace-prav-ditete.pdf>

Veřejný ochránce práv. Čím se zabývá [online]. Brno, [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://deti.ochrance.cz/>

Zákon č. 89 z dne 3. února 2012 občasný zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 33. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 111. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111?citace=1>

Zákony pro lidi. Sdělení č.209/1992 Sb. [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209>

ZEMAN, Petr. 2009. *Praxe v oblasti rozhodování o nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy*. Praha: KUFR s.r.o, ISBN 978-80-7338-081-6.

Zeměpis.eu. Česká republika [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <http://www.zemepis.eu/ceska-republika.p69.html>

Zeměpis.eu. Norsko [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <http://www.zemepis.eu/norsko.p89.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1: Podané návrhy na příslušný orgán v ČR a v Norsku za příslušné roky.....	35
Obrázek 2: Průměr odebraných dětí z počtu podaných podnětů za roky 2013–2019 v České republice a v Norsku vyjádřeno v procentech	37
Tabulka 1: Počet podaných podnětů na příslušný orgán společně s číselným a procentuálním zastoupením odebraných dětí	28
Tabulka 2: Nejčastější příčiny odebrání dětí z rodiny s číselným a přibližným procentuálním zastoupením.....	29
Tabulka 3: Počet podaných podnětů na příslušný orgán SPOD, počet odebraných dětí v Norsku za uvedené roky s procentuálním zastoupením odebraných dětí z počtu podnětů.....	31
Tabulka 4: Nejčastější příčiny odebrání dítěte za příslušné roky s číselným a přibližným procentuálním zastoupením.....	32
Tabulka 5: Nejčastější příčiny odebrání dítěte z péče za roky 2013–2019 v Česku a v Norsku	34
Tabulka 6: Počty dětí, které soud odebere s ohledem na počty podnětů, které jsou za jednotlivé roky podány na příslušné orgány	35